

Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Vår ref.:
Saksbeh.: BT
Saksnr.: 08/1577-5

Deres ref.:

Ark.:
010 &13

Dato:
12.09.2008

HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I VALGLOVEN OG KOMMUNELOVEN

Vedlagt oversendes særutskrift fra møte i formannskapet 10. september 2008 hvor saken ble behandlet.

Med hilsen

Brigitte Tveter
førstesekretær

Vedlegg

OPPEGÅRD KOMMUNE**SÆRUTSKRIFT**

Utvalg
Formannskapet

Møtedato
10.09.2008

Saksnr.
115/08

Saksbehandler: Kristin Holler

Arkiv: 010 &13

08/1577

HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I VALGLOVEN OG KOMMUNELOVEN**Vedlegg:**

- Høring – forslag til endringer i vallova og kommunelova (eget vedlegg til formannskapets medlemmer og varamedlemmer)
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/pressesenter/pressemeldinger/2008/hoyring-om-endringer-i-vallova.html?id=520311&epslanguage=NO>
- Forslag til lovendringer

Formannskapets behandling 10.09.2008:

Repr. Sjøvold (H) fremmet følgende endringsforslag:

Inst. pkt. 2 og 3 strykes

Pkt. 7 flyttes opp til Oppegård kommune gir sin tilslutning til

Repr. Heløe (Ap) fremmet følgende forslag:

Oppegård kommune støtter ikke å lovfeste retten til å avholde lokale rådgivende folkeavstemminger.

Innstillingens pkt 1 enstemmig tiltrådt

Innstillingens pkt. 2 og 3 fikk 4 stemmer (Ap, V, Frp) mot 5 stemmer (H) avgitt for Sjøvolds forslag

Innstillingens pkt. 4-6 enstemmig tiltrådt

Innstillingens pkt. 7 fikk 0 stemmer og falt, mot 9 stemmer avgitt for Sjøvolds forslag

Heløes forslag vedtatt 8 stemmer mot 1 (V) stemme

Etter dette lyder formannskapets vedtak slik:

Oppegård kommune gir sin tilslutning til følgende endringer i valgloven:

1. endringer i § 8-1 nytt fjerde ledd om "tidligstemming"
2. ny § 15-10 om valgobservasjon, at departementet kan akkreditere nasjonale og internasjonale valgobservatører
3. ny § 15-11 om overtredelsesgebyr
4. endringer i kommuneloven, ny § 39 b
5. at tidspunktet for mottak av stemmegivninger til valgstyret på valgdagen forskyves til kl.21 (endringer i §§ 10-1 (1), 9-9, 9-3 og 8-1)

Oppegård kommune gir ikke sin tilslutning til:

6. å lovfeste retten til å avholde lokale rådgivende folkeavstemminger.

Under henvisning til nedenstående fremmes slik

INNSTILLING:

Oppegård kommune gir sin tilslutning til følgende endringer i valgloven:

1. endringer i § 8-1 nytt fjerde ledd om "tidligstemming"
2. endringer i § 9-2 andre ledd om at 1/3 av kommunestyrets medlemmer kan treffe vedtak om at det skal holdes valg ett eller flere steder i kommunen også på søndagen før valgdagen
3. endringer i § 9-3 andre ledd om at 1/3 av kommunestyrets medlemmer kan treffe vedtak om at valglokalene skal holdes åpne lenger enn det valgstyret har vedtatt
4. ny § 15-10 om valgobservasjon, at departementet kan akkreditere nasjonale og internasjonale valgobservatører
5. ny § 15-11 om overtredelsesgebyr
6. endringer i kommuneloven, ny § 39 b

Oppegård kommune gir ikke sin tilslutning til:

7. At tidspunktet for mottak av stemmegivninger til valgstyret på valgdagen forskyves til kl.21 (endringer i §§ 10-1 (1), 9-9, 9-3 og 8-1)

SAKSUTREDNING:

SAMMENDRAG

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt på høring forslag til enkelte endringer i valgloven og kommuneloven. Høringsnotatet inneholder også en gjennomgang av evalueringen etter lokalvalget høsten 2007. En del av lovforslagene er en oppfølging av regjeringens forslag i St.meld. nr 33 (2007-2008) "Eit sterkt lokaldemokrati", som ble lagt fram 20. juni 2008.

Evaluering av valget 2007

Departementet har i etterkant av kommunestyre- og fylkestingsvalget 2007 evaluert måten valget ble gjennomført på i kommunene. Departementet mener det er viktig å ikke innføre endringer i systemet uten at det er klare behov og gode grunner for dette. Ferske endringer bør få virke en tid før en evt. gjør større endringer.

Valgdeltakelsen økte i 2007, både for kommunestyre- og fylkestingsvalget. På landsbasis var valgdeltakelsen for kommunestyrevalget 61, 2 % (68,12 % i Oppegård). Fylkestingsvalget hadde noe lavere valgdeltakelse.

Et overordnet demokratisk prinsipp i valglovgivningen er kravet om å tilrettelegge for hemmelige valg og sikre at velgerne ikke blir utsatt for utilbørlig påvirkning når de skal avgi sin stemme. Ved valget i 2007 var det noen steder satt fram påstander om valgfusk ved at noen prøvde å kjøpe og selge stemmer. Det var påstått at valgfunksjonærer forsøkte å påvirke velgerne inne i valglokalet og det var satt spørsmålsteget ved ulike former for retteaksjoner. Ingen ble funnet skyldig i verken å selge eller å kjøpe stemmer. Det er heller ikke noe som tyder på at valggjennomføringen ikke har foregått riktig. Men slike påstander eller mistanker kan utfordre tillitten til valgsystemet vårt. Valgsystemet vårt nyter stor tillitt, og vi er helt avhengige av å ha denne tillitten også i framtida.

Forhåndsstemming

Det er viktig at alle grupper deltar ved valget, ikke bare de som har tid til å stemme på valgdagen. Muligheten for forhåndsstemming spiller derfor en viktig rolle. Velgerne må få god anledning til å stemme på et tidspunkt som passer for dem.

Gjeldende rett (valglov og forskrift) sier at stemmegivning skal foregå i egnede lokaler, hos stemmemottakere oppnevnt av valgstyret og i de stemmelokalene valgstyret har bestemt. Valgstyret bestemmer hvor man skal ta imot forhåndsstemmer, men er forpliktet til å ta imot stemmegivninger på helse- og sosialinstitusjoner. I tillegg kan man ta imot forhåndsstemmer hjemme hos enkelt personer (ambulerende stemmegivning). Det er et krav at lokalene som benyttes skal være lett tilgjengelige slik at alle velgere kan ta seg inn uten å måtte be om hjelp.

I tillegg til rådhus/servicesenter, bruker en del kommuner bibliotek, kjøpesenter, videregående skoler, høyskoler, nærbutikk, valgbuss med mer som forhåndsstemmemottak. Departementet har tidligere gitt kommunene råd om å ta imot forhåndsstemmer på videregående skoler. Evalueringen viser likevel at dette ikke er et like vellykket tiltak i alle kommunene som har hatt dette.

Evalueringen viser også at det som er vellykkede tiltak i en kommune, ikke nødvendigvis er gode tiltak i en annen kommune. Det er derfor viktig at den enkelte kommune selv vurderer hvilke lokaler som skal legges til rette for forhåndsstemming..

Departementet mener at det ikke bør lovfestes forhåndsstemming på bestemte steder nå, utover det som gjelder for helse- og sosialinstitusjoner. De vil foreta en ny vurdering etter valget i 2009.

Perioden for forhåndsstemming

Departementet forelår at det innføres en ordning med "tidligstemming". Dette for at personer som ikke har anledning til å stemme på valgdagen eller i forhåndsstemmeperioden (fra 10. august til valgdagen) skal få avgitt sin stemme. Denne perioden foreslås å være fra 1. juli og frem til forhåndsstemmegivningen starter 10. august i valgåret. Stemmegivninger avgitt i denne perioden skal regnes som en spesiell type forhåndsstemmer i valgprotokollen.

Departementet foreslår at det opprettes et stemmemottak på rådhuset eller servicetorget i kommunens vanlige åpningstid. Formålet med ordningen er å komme de velgerne i møte som ellers ikke ville ha fått avgitt stemme.

Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Valgtinget og åpningstider

Det enkelte valgstyret bestemmer selv når valglokalene skal være åpne på valgdagen, men lokalene må stenge senest kl.20.00. Departementet foreslår at tidspunktet utvides til kl.21.00 (slik det var før 2002). Oppegård kommune støtter ikke dette forslaget. Det er vanskelig for nabokommuner å ha ulike stengingstider, det skaper lett forvirring. Oppegård kommune har i mange år praktisert to-dagers valg. Valg over 2 dager er et bedre tilbud til innbyggerne enn utvidet åpningstid valgdagen. Det er en stor ulempe om valgresultatet blir forskjøvet med 1 time.

Evalueringen etter valget 2007 gir ikke grunnlag for å hevde at åpningstider for valglokalene førte til problemer for velgerne med lange køer når lokalene skulle stenge. Men hvis lokalene holdes åpne en time lenger på valgdagen, kan man få større spredning på velgerne som ønsker

å stemme om kvelden. Tidspress i hverdagene kan føre til at folk ikke prioriterer å gå til et stemmelokale. Dette antas å ha særlig effekt i de største byene. Ulempen er at valgresultatet blir ferdig seinere. Departementet foreslår likevel at loven endres slik at lokalene kan holdes oppe en time lenger enn loven tillater i dag. I tillegg foreslår departementet at det blir innført en rett for mindretallet i kommunestyret, slik at hvis minst en tredjedel av kommunestyre-representantene krever det, må valglokalene holdes oppe til kl.21.00 på valgdagen. Departementet ønsker med dette å styrke mindretallets rettigheter og i organets mindretall økt innflytelse. En slik endring får flere følger i valgloven (§§ 9-3, 9-9, 10-1). Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Departementet foreslår at valgloven endres slik at det blir todagers valg dersom minst en tredjedel av kommunestyrets representanter krever det. I dag holder litt under halvparten av kommunene todagers valg og antall kommuner som har dette øker. De fleste kommunene som har todagers valg oppgir at det er av hensyn til pendlere og studenter og at det er tradisjon for todagers valg i kommunen. Departementet mener det bør være opp til kommunene selv å bestemme antall dager ut fra lokale forhold, men ønsker samtidig å styrke mindretallets rettigheter i kommunestyret. Selv om forskerne ikke kan påvise en klar sammenheng mellom valgdeltakelse og todagers valg, mener departementet at det å gjøre stemningen mer tilgjengelig har en verdi i seg selv. Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Sanksjoner for brudd på valglovens § 9-9

Etter valgloven § 9-9 er det forbudt å offentliggjøre valgresultater og prognoser laget på grunnlag av undersøkelser gjort i løpet av valgdagen(e), før alle valglokaler er stengt kl.20.00 på valgdagen. En offentliggjøring er med andre ord et lovbrudd, men lovbruddet er likevel ikke straffesanksjonert. I høringsnotatet er det drøftet om det bør innføres straffesanksjoner for at symbolfunksjonen til en slik trussel skal virke preventivt.

Departementet har vurdert forholdet mellom brudd på § 9-9 og yttringsfriheten. Media, som får tilgang til valgdatabasen ca. 1,5 timer før valglokalene stenger, har stilt spørsmål ved om forbudet i § 9-9 er i samsvar med nasjonale og internasjonale regler for yttringsfrihet. Departementet har vurdert grunnlovens § 100 om yttringsfrihet, og finner at grunnlaget for innføring av forbudet i § 9-9 og evt. sanksjonering av brudd på loven, oppfyller vilkårene i Den europeiske menneskerettskonvensjon kap.10 nr 2.

Etter en samlet vurdering foreslår departementet at det blir innført hjemmel for idømming av overtredelsesgebyr når valglovens § 9-9 brytes. Størrelse på gebyr, hvordan det skal innkreves, hvem som kan ilegges gebyr, sanksjonsmyndighet og klageadgang er diskutert i notatet. Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Valgobservasjon

Norge er gjennom ulike internasjonale konvensjoner og dokumenter forpliktet til både å invitere og å ta imot nasjonale og internasjonale valgobservatører (som skal kontrollere at valggjennomføringen i landet foregår etter nasjonalt og internasjonalt regelverk). Det står ingen ting i gjeldende valglov om valgobservasjon. Departementet har derfor ingen hjemmel verken til å skrive ut akkreditering for observatører, tilrettelegging for valgobservasjon eller til å pålegge kommunene å ta imot observatører.

Departementet foreslår en ny § 15-10 der departementet får hjemmel til å pålegge kommunene en plikt til å ta imot både nasjonale og internasjonale valgobservatører. I tillegg foreslås det at departementet får myndighet til å gi utfyllende forskrifter om hvordan valgobservasjon skal gjøres i praksis. Departementet mener det er viktig å signalisere at vi aksepterer samme type internasjonalt nærvær som det vi venter av andre land vi samarbeider med, samtidig som observatører kan komme med nyttige innspill til forbedringer i valgavviklingen hos oss. Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Lokale folkeavstemminger

Avviklingen av lokale folkeavstemminger er innarbeidet praksis i det norske lokaldemokratiet selv om slike folkeavstemminger ikke er lovregulerte. Lokale folkeavstemminger som arrangeres i Norge er rådgivende overfor kommunestyret, evt. fylkestinget, som har avgjørelsesmyndighet og det siste ordet.

Lokale folkeavstemminger er en demokratisk mekanisme som kan benyttes for å lodde folkeviljen og utvide informasjonsgrunnlaget som ligger til grunn for formelle politiske vedtak, i tillegg til at det gir økt deltakelse og demokratisk læring i lokalsamfunnet.

Kommunestyret kan ikke vedta at en sak skal være bindende avgjort i en folkeavstemming uten hjemmel i lov. Kommuneloven baserer seg på det representative systemet hvor folket utøver sin makt indirekte gjennom valgte representanter i kommunestyrene og fylkestingene. Departementet ønsker ikke å lovfeste en hjemmel til å kunne gjennomføre bindende lokale folkeavstemminger, da dette vil medføre noe nytt i vårt representative demokrati.

Departementet mener at dagens ordning med rådgivende folkeavstemminger fungerer tilfredsstillende, og at den gir kommunene den fleksibiliteten de må ha.

Departementet mener at anledningen til å avholde folkeavstemminger er underkommunisert, og foreslår derfor å lovfeste prinsippet om den retten kommunene har til å holde lokale rådgivende folkeavstemminger. En slik regel har sin naturlige plass i kommuneloven sammen med reglene om innbyggerinitiativ. Dette er regler departementet mener utfyller hverandre. Rådmannen anbefaler at Oppegård kommune støtter forslaget.

Informasjon om lokale folkeavstemminger blir ikke registrert i Norge i dag, og det er ingen komplett oversikt over omfanget. Departementet foreslår derfor at det blir etablert en hjemmel for innsamling av data om lokale folkeavstemminger.

Harald Toft
rådmann

Rett utskrift:

Sendes: Rådmannen til forføyning